

Филм *Конан Варварин* спада у врхунска остварења седме уметности. Ми смо се у нашој књизи прихватили пре свега објашњавања филозофских идеја и проблема који су обрађени у овом филму. Ово остварење у својој основи има Ничеову филозофију, али као што смо показали, прави отклон од Ничеове филозофске баштине, стварајући уметничким средствима која стоје филмској уметности на располагању једног хуманијег натчовека. Исто тако, Милијус уводи постојање оностраног света у коме душа надживљава смрт тела исказујући га појавом Конанове драгане која му спасава живот у борби са Рексором. Идеја још једног света је оно што Ниче презире.

Ипак, отклон од Ничеове филозофије није суштински јер *Конан Варварин* позитивно приказује филозофију рата и храбрости. Воља, која је главна мушка особина и темељ Ничеове филозофије, уметнички је приказана на један врхунски начин. Не можемо се сетити ни једног приказа у уметности уопште који боље представља снагу воље од сцене са млином.

И Шопенхауерова филозофија, која представља срж религија попут хришћанства и будизма, има своје место у филму. Воља је централни мотив и код Шопенхауера, на кога се млади Ниче веома угледао. Код Шопенхауера је воља оно што треба укинути и та противживотност је негативно осликана у филму. Ничеова и Шопенхауерова филозофија су намерно биле предмет којима се филм бави. Што се тиче Хегелове идеје о признању, не можемо проценити да ли је Милијус намерно обрађује или је сам дошао до таквог концепта у некој филозофској још неразвијеној форми. Као што смо поменули у књизи, код Милијусовог дела се налазе још многе друге филозофске идеје и проблеми душе које режисер уметничким оруђима разрешава. Такође је упадљиво да се Милијус веома вешто служио знањима из историје и археологије да би дочарао атмосферу гвозденог доба. Атмосфера коју је овај уметник створио лепша је и истинитија од већине филмова који обрађују стварне историјске личности и догађаје. Не смемо заборавити ни саучесника у сценарију – Оливера Стоуна. Посебно место има музика Басила Поледоуриса која се по својој епској снази и лепоти може мерити само са Вагнеровим опусом. Важно је поменути и фантастичног Џејмса Ерл Џоунса који чини један од стубова филма, јер тешко је замислити да уметничко дело успе, а да негативац није убедљив. Управо је убедљиви негативац оно што недостаје наставку поред осталих већ поменутих недостатака.

Иако је по тематици којом се бави, ово остварење најфилозофскији филм до сада

снимљен, праву вредност поседује више због необјашњивог начина на који је успео да нам ове идеје представи.

Арнолд Шварценегер је услов *sine qua non*. Жеља за стварањем филмске верзије Конана Варварина је постојала одавно, али није била остварљива без глумца попут Шварценегера. Тек је мишићава варваролика појава овог уметника омогућила настанак филма. Мислимо да је Шварценегерова глума на високом нивоу који цео филм има. Или можда он уопште и не глуми?

Ми смо се у својој анализи филма држали онога што је могуће рационално објаснити и појмовно представити. Међутим, свако уметничко дело поседује једну рационално необјашњиву димензију. *Конан Варварин*, пре свега осталог, као својство има ову необјашњиву лепоту. Иако је по тематици којом се бави, ово остварење најфилозофскији филм до сада снимљен, праву вредност поседује више због необјашњивог начина на који је успео да нам ове идеје представи.

Ова књига има још једну димензију која се ослања на идеје које су обрађене у филму, али која има и свој независни живот. У тој паралелној димензији обрађени су етика и закон који делује у историји и који омогућава да историја искорачи у поље озбиљних наука. Овај закон објашњава појаву историјских варвара.

У делу књиге који се бави етиком, обрађена је Кантова етика и као супротност кантовском моралном универзализму, Ничеов дуалистички иморализам. Ми смо покушали да, узимајући најживотније из ове две супротстављене етичке позиције, направимо једну синтезу која је у складу са здравим разумом. Од Канта смо позајмили идеју формализма и универзалних стандарда. Док смо од Ничеа позајмили идеју немогућности постојања једног морала за све људе и сазнање да постоје они који моћ поседују и други који је не поседују или је не поседују у довољној мери. Универзалност постоји преко категорије моћи јер свако умно биће теоретски може доћи у позицију да поседује већу количину моћи или да постојећу моћ изгуби и на тај начин може бити више или мање одговоран морални делатник. Формализма се држимо јер сматрамо да моралност зависи од позиције моћи независно од неког конкретног садржаја морала. За разлику од Канта који сматра да одређени морални поступци морају бити исправни или неисправни за било које биће, у суштини независно од контекста, ми оцењујемо поступке у зависности од моћи коју морални агент у одређеној ситуацији поседује. Од моћи зависи слобода коју поседујемо у нашем делању. Више слободе доноси више моралне одговорности и обрнуто. За разлику од Кантовог дигиталног морала, у којем или јеси или ниси моралан у зависности од делања у неком конкретном случају, ми уводимо аналогни морал који нашу

одговорност везује за количину слободе коју поседујемо, а која зависи од моћи која нам је на располагању. У Кантовом чувеном примеру са дечаком и убицом, дечак не може бити морално одговоран што лаже јер је то његово оруђе за борбу против силника. Како дечак, који је слабији од убице, има неупоредиво мању моћ и његова морална одговорност је умањена. Сасвим је друга ствар ако би убица, који у том тренутку располаже над животом и смрћу својих жртава употребио лаж како би сазнао где се крије његов плен. Замислимо да учини лажно обећање према коме ће поштедети човека који се скрива ако се сам преда, док заправо намерава да га убије. Јасно је да ће убица бити потпуно неморалан са наше тачке гледања.

Сматрамо да је наш етички концепт далеко прихватљивији од Кантовог и близак је здравом разуму. Такође је компатибилан и са утилитаризмом. Ова теорија рационалног одлучивања има у виду последице које наши поступци стварају. Јасно је да моћни људи који доносе одлуке могу направити теже негативне последице од оних који се налазе ниско на хијерархији моћи. Наравно, и ми попут Канта, процењујемо пре свега намере а не последице. Што се тиче злих намера постоји принципијелна једнакост између моћних и немоћних људи. Ипак зле намере немоћних могу у највећој мери потицати од тешке животне позиције у којој се налазе, па је њихова одговорност, у највећем броју случајева, и на нивоу намера умањена. Са друге стране, моћни људи наилазе у свом животу на много мањи број фрустрација, па су њихове зле намере самим тим мање оправдане и аналогно ситуацији подложне тешкој моралној осуди.

Што се тиче моралних императива они могу важити само за елиту. „Не кради!“ своје апсолутно важење има за бића која се налазе високо на хијерархији моћи. Министар који има пристојне легалне приходе и који одлучује да и поред тога краде чини дело тешког неморала. Особа која се налази на социјалном дну овај морални императив елите треба да схвати као моралну препоруку којом даје мали, али с обзиром на ситуацију, значајан допринос очувању нормалног функционисања заједнице.

Постоје, такође, ванморалне животне ситуације, то је подручје у коме смо блиски иморализму. Ми смо навели као проблемски пример дилему бродоломника. У неким ситуацијама не можемо донети исправну моралну одлуку и преживети, или оставити потомство. У таквим ситуацијама само особе које су у стању да прихвате потпуно одбацивање света, односно суицид, могу поступити морално. По овом оправдању самоубиства, у одређеним ситуацијама, у нескладу смо не само са Кантом већ са хришћанским и јавним моралом већине савремених друштава. Самоубице у таквим случајевима поседују апсолутну моћ јер им ништа од овог света није потребно. Зато, у таквим ситуацијама, могу да поступе апсолутно морално.

Нови, успешни гени, које је природа својим утицајем одобрила, лакше и брже се преносе преко мушкарца који има корисну мутацију, чак и ако се првобитно мутација испољила код жене, његове мајке на пример.

Дужни смо да дамо објашњење шта сматрамо апсолутно неморалним. Апсолутно неморална ситуација је када намерно, без неке стварне потребе, креирамо услове у којима ће други људи изгубити моћ да делују слободно и у којој ће ступити у ванморалну ситуацију. Ако бисмо затворили људе у логор у коме они не би имали храну, поступили бисмо апсолутно неморално.

У моралу такође постоји проблем суперерогације, односно херојства. Зашто неки људи ризикују свој живот за друге? Осим у случају самоубица који немају потомство, ово се може објаснити еволутивним разлозима. При том морамо разликовати мушке и женске разлоге. Јасно је да мајка која се жртвује за своју децу повећава вероватноћу да њена деца преживе и на тај начин шири гене пожртвовања на врсту. Што се тиче мушких разлога за пожртвовање, објашњење је нешто комплексније. Како мушкарац црпи своју моћ из мушке групе, пожртвовање које ће омогућити групи да преживи или стекне већу моћ је еволутивно оправдано. У рату су честе ситуације које изгледају као чисто самоубиство, па ипак неки људи преживе. Склоност ка ризику и коцкању са својим животом, која је много чешћа у мушком делу врсте, има своје еволутивно упориште. Иако ће многи који ризикују свој живот погинути, неки ће преживети и пренеће своје гене даље. Мушка сексуална функција унутар врсте је таква да мали број мушкараца може одржавати репродукцију. Са женама није такав случај. Појединачна жена је већи губитак за врсту од појединачног мушкарца када узимамо у обзир само квантитет. Није необично да су жене генерално конзервативније и опрезније од мушкараца. Еволуција није награђивала ризично женско понашање. Потребно је због биолошке функције рађања сачувати што већи број жена. У случају неке катастрофе, врста ће се лакше репродуковати из малог броја преживелих мушкараца и већег броја жена, него из малог броја преживелих жена и пропорционално већег броја преживелих мушкараца. Тако ствар стоји када је у питању квантитет јединки. Сасвим другачије ствар стоји са квалитетом. Нови, успешни гени, које је природа својим утицајем одобрила, лакше и брже се преносе преко мушкарца који има корисну мутацију, чак и ако се првобитно мутација испољила код жене, његове мајке на пример. Са становишта преношења квалитета, мушкарац је за врсту од веће важности.

Због ограничености ресурса, природно је да ће увек долазити до сукобљавања међу људима. Мушкарци ће се удруживати у групе да би се обрачунали са другим мушкарцима јер ако се боре сваки за себе, као код Хобса, увек могу да буду надвладани од стране

оних који се удружују. Некакав вечни мир је обична илузија. Ствар не би тако стајала када би од људи све зависило, међутим природни закони су такви да стално делују ограничавајуће и селекционишу „зле“ гене и „културе“. Сам свет не ваља, па тако ни људи који од њега зависе не могу бити много бољи. Једини стварни морал који може постојати је онај везан за интерес поједине мушке организације. Некакав универзални морал који важи за све може постојати само у условима енергетског богатства. Већ са првом кризом такав морал постаје неодржив за оне који хоће да преживе и оставе потомство. Самим тим губи универзалност јер под: 1) Не важи за све животне ситуације; 2) Не важи за сва умна бића. Они који желе да преживе и оставе потомство не могу се морално луксузирати као што могу аскете и самоубице. У условима тешког губитка ресурса који не омогућава очување чак ни основне људске групе од две јединке ступамо у ванморалну ситуацију у којој не можемо морално судити. Једино самоубице могу морално поступати у таквим ситуацијама, пошто поседују апсолутну моћ.

Чињеница да се мушка деца генерално од малена занимају за оружје и играју се рата док се женска деца старају о луткама, говори нам о историји и праисторији више него сва писана документа или археолошка налазишта. Ова чињеница најбоље потврђује биолошки функционализам унутар врсте и начин решавања проблема са недостатком ресурса. Ми сматрамо да су енергетске кризе разних облика иманентне свету као таквом и да горепоменуто чињеница потврђује нашу тезу. Племените људске тежње да се проблеми решавају на миран начин су осуђене на неуспех у одређеним, неизбежним ситуацијама. „Разумно решавање проблема“ данас има значење мирног решавања тешкоћа. Са знањем који ми сада поседујемо, можемо закључити да је разумно решавање спорова понекад решавање проблема сукобом и ратом.

Природно је онда да се унутар мушког дела врсте одржи морал рата и храбрости. Да је ово случај сведочи нам историја и археологија. У историји постоји тенденција развоја урбане цивилизације која у једном тренутку бива разорена или покорена од стране варвара. Зашто се ово дешава? Као што смо већ споменули у глави која се бави инвазијом варвара, женска економска и сексуална еманципација која се догађа у цивилизованим друштвима на више начина поткопава могућности цивилизације да се одбрани, штавише, сама цивилизација ствара услове за појављивање варвара који ће је напасти. Економски еманципована жена не потребује више мушкарца као снабдевача. Са друге стране, висок ниво цивилизације даје слободу женама са становишта безбедности тако да се губи потреба за мушкарцем као заштитником. Мушкарац постаје за жену мало више од пчелице која опрашује цвет. Осим једне мале групе мушкараца [\[1\]](#) који чине, пре свега економску елиту града и градске цивилизације, већина мушкараца нема довољну пожељност која би их учинила атрактивним да пронађу жену или је задрже на дужи време. Због овога мушкарци инклинирају женама са периферије цивилизације које желе да промене средину и докопају се релативно лагодног градског, односно метрополитенског живота. Ови процеси доводе до мањка жена на рубовима цивилизације и вишка унутар центра.

Док је у ратничким културама због сталних губитака потребно рађати више деце и постоји друштвени притисак за то, у урбаној цивилизацији грађанка може родити само једно да би умирила матерински инстинкт.

Васпитање које еманциповане жене дају својој деци учи их да је ратовање нешто тешко, опасно, лоше и неморално. Из ових разлога велики проценат урбане деце гаји презрење према војничком позиву и ратовању као таквом. Урбане цивилизације све више попуњавају упражњене војничке редове децом са периферије. Ово се лепо може видети на примеру Рима. У почетку су Римљани варвари на периферији етрурске цивилизације који морају да отимају жене. Затим се код њих успоставља ратничко-аристократски морал у коме је жена поштована као стуб породице, макар код патриција. Вероватно је код плебса био изражен класичан патријални морал. У доба касне републике и империје, жена се све више еманципује и војна елита се све чешће попуњава са римским грађанима из провинције. У доба када је регрутовање на Балкану интензивирано, због недостатка рођених Римљана војника, и цареви су често са Балкана.

Еманципација жене доводи и до демографских проблема. Док је у ратничким културама због сталних губитака потребно рађати више деце и постоји друштвени притисак за то, у урбаној цивилизацији грађанка може родити само једно да би умирила матерински инстинкт. На тај начин се временом број становника смањује. На самом почетку успона цивилизације, када су ратови ретки и углавном на периферији, када се медицинска нега побољшава заједно са хигијеном и док расте количина хране, долази до раста наталитета. Патријални обрасци су још увек јаки. Временом, са растом еманципације жене, стопа рађања се смањује. Метропола се попуњава са периферије а периферија се празни – сигуран знак пропасти цивилизације. На крају наступају Варвари, људи свикли на тежак живот који су се удружили да би најпре пљачкали, а затим освојили цивилизацију. Неретко они су ратничке дружине са малим процентом жена и главни циљ им је да отму жене цивилизованих људи. Наравно, цивилизовани људи, свесни тога да им еманциповане жене заправо и не припадају, омекшани луксузом цивилизације, нису у стању да пруже задовољавајући отпор. Мислећи да се новцем све може купити, ангажују плаћенике, то јест друге варваре који се често окрећу против њих самих. И на истоку и на западу, универзално у људској врсти, одвијају се ови процеси. Постоји образац који се понавља – Троја, Хараппа, Вавилон, Кина, Рим, Византија... У историји постоји закон.

Ови процеси су обрађени и у домаћој епској народној књижевности. У песми *Болани Дојчин* ,песн

ик се дотиче мотива првог човека, да употребимо овај хегелијански израз, варварина који своју надмоћ над грађанском цивилизацијом испољава својом сексуалном надмоћношћу. Грађани су принуђени да му дају своје жене јер не смеју да му се супротставе. Грађанско друштво је приказано као потпуно атомизирано. Једини који се супротставља варварину је представник старе ратничке аристократије на умору, по коме је песма и добила име. Иако песма обрађује случај града Солуна, вероватно је, као и код других песама српске епске књижевности, реч о много старијој песми која користи места и личности савременије средњовековном и нововековном слушаоцу. У стварности градска цивилизација временом уништава могућност да васпита некога попут Хектора који ће уопште и покушати да је брани.

У основи свега стоји конфликт функција мушкарца и жене. За многе мушкарце исплативо је ратовати, док је са становишта жене важно сачувати децу. У ивизицијама постоји тенденција да дуготрајан мир (Рим није био директно угрожен вековима) еманципује жену до нивоа када њена природна и позитивна функција има негативан утицај на друштво. Добробит њене деце постаје неупоредиво важнији од општег интереса, који је у основи мушка морална идеја. Друштво се атомизира, стари морални обрасци мушке групе пропадају, наталитет опада, број становника се одржава или увећава механичким прираштајем. Када и провинцију захвате ови процеси долази до колапса цивилизације. Појављују се варвари који или уништавају цивилизацију или се постављају као елита која пружа заштиту. Занимљиво је да у исто време када је овај закључак писан [2], на првом програму РТС-а је објављена репортажа са археолошког налазишта у Плочнику, на југу Србије. Тамо су пронађени остаци урбане цивилизације која је обрађивала метал прва у Европи, можда независно од Блиског Истока, у шта сумњамо. Фигурине пронађене на овом налазишту које приказују жене имају кратке сукњице, голе стомаке и накит, што сведочи о великој сексуалној еманципацији жене. Као што можда претпостављате, према закону природе изложеном у овој књизи, цивилизација је завршила тако што су је уништили варвари.

Закључно поглавље књиге *Филозофија Конана Варварина*

[1] У случају Крита из доба минојске цивилизације ни мала елита мушкараца није потребна. Све главне функције, укључујући ту владарску и свештеничку, обављају жене. Минојска цивилизација је идеја цивилизације изведене до краја. Цивилно, нехеројско друштво осуђено на пропаст.

Троја без Хектора

Пише: Божидар Маслаћ
четвртак, 12 мај 2011 18:26

[\[2\]](#) Октобар-новембар 2010.